

Laidaredeltat SE0820295

Bevarandeplan Natura 2000-område

Länstyrelsen
Norrbotten

Titel: Laidaredeltat SE0820295
Bevarandeplan Natura 2000-område.
Diarienummer: 511-12872-2018
Omslagsbild: Länsstyrelsen i Norrbottens län
Kontaktuppgifter: Länsstyrelsen i Norrbottens län
971 86 Luleå
Telefon: 010-225 50 00 fax: 0920-22 84 11
E-post: norrbotten@lansstyrelsen.se
Internet: www.lansstyrelsen.se/norrbotten

ISSN: 0283-9636

Områdesinformation

Uppdaterad:	2018-12-17
Kommun:	Jokkmokk
Läge:	Vid Rapaätнос mynning i sjön Laitaure, ca 30 km NO om Kvikkjokk
Markägarförhållanden:	Statligt /Privat
Områdets totala areal:	1917,7 ha
Områdestyp:	Föreslaget område av gemenskapsintresse (pSCI) 2000-05-01 Område av gemenskapsintresse (SCI) 2003-12-01 Särskilt bevarandeområde (SAC) 2009-12-01. Regeringsbeslut M2009/4475/Na Särskilt skyddsområde (SPA) 2000-05-01. Regeringsbeslut M1999/4693/Na
Ytterligare skyddsform:	Saknas
Berörda samebyar:	Sirges, Jåhkågasska tjiellde

Innehållsförteckning

Allmänt	5
Vad är en bevarandeplan?	5
Tillståndsplikt och samråd.....	5
Översigtskarta	6
Naturtyper och arter som ska bevaras i området.....	7
Bevarandesyfte.....	9
Beskrivning av området.....	11
Bevarandemål	12
Hotbild	16
Bevarandeåtgärder.....	18
Bevarandetillstånd	19
Bilaga 1 - Naturtyper och arter	20
Bilaga 2 - Sekretessbilaga	

Allmänt

EU-länderna jobbar gemensamt för att värna om den biologiska mångfalden och har enats om vilka naturtyper och arter som är extra viktiga att skydda och bevara. Dessa finns listade i art- och habitatdirektivet samt i fågeldirektivet. De områden som ingår i det europeiska nätverket Natura 2000 har pekats ut eftersom de innehåller en eller flera av dessa naturtyper och/eller arter och är ett led i att skydda dessa. Vissa arter och naturtyper i direktiven är prioriterade vilket innebär att extra hänsyn ska tas till dem. Varje område som ingår i Natura 2000-nätverket föreslås av respektive länsstyrelse och beslutas av regeringen.

Vad är en bevarandeplan?

Över hela Sverige finns idag en stor mängd naturområden som ingår i Natura 2000. Till varje sådant område finns det en bevarandeplan som ur olika aspekter beskriver området och dess syfte, mål och värden. Bevarandeplanen är tänkt att fungera som:

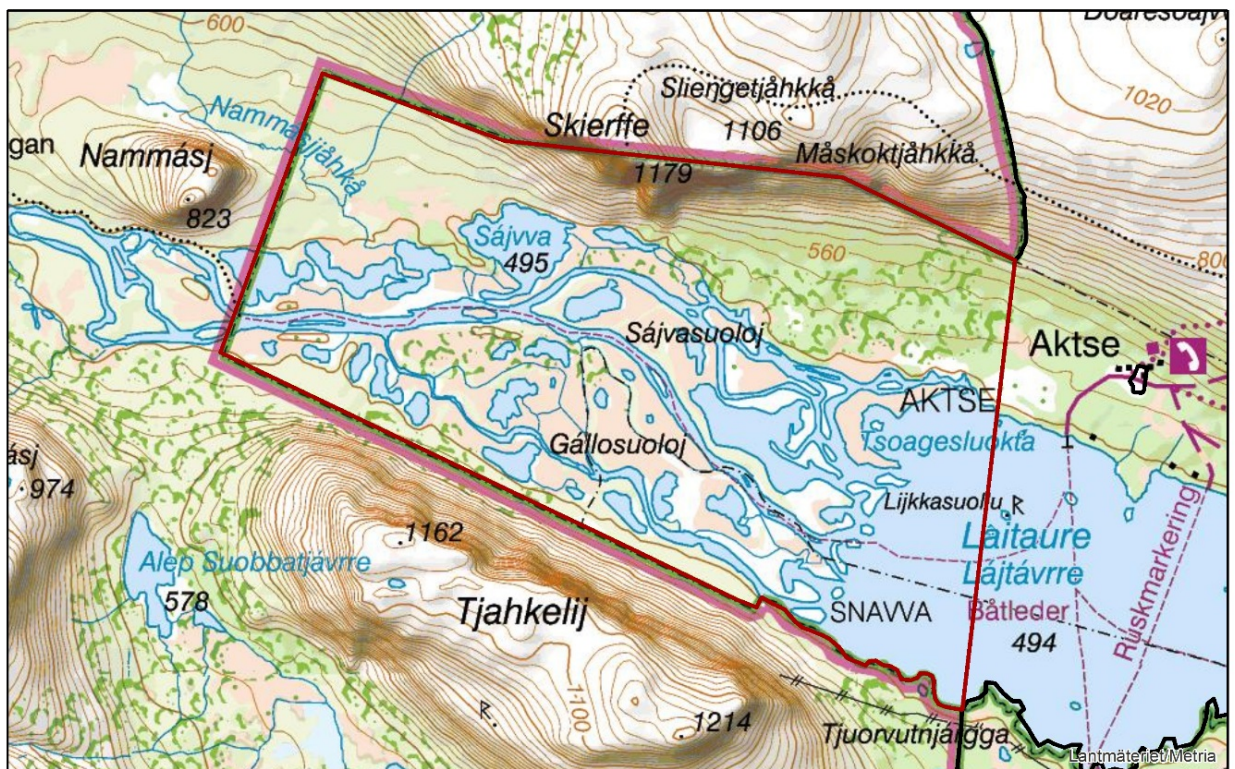
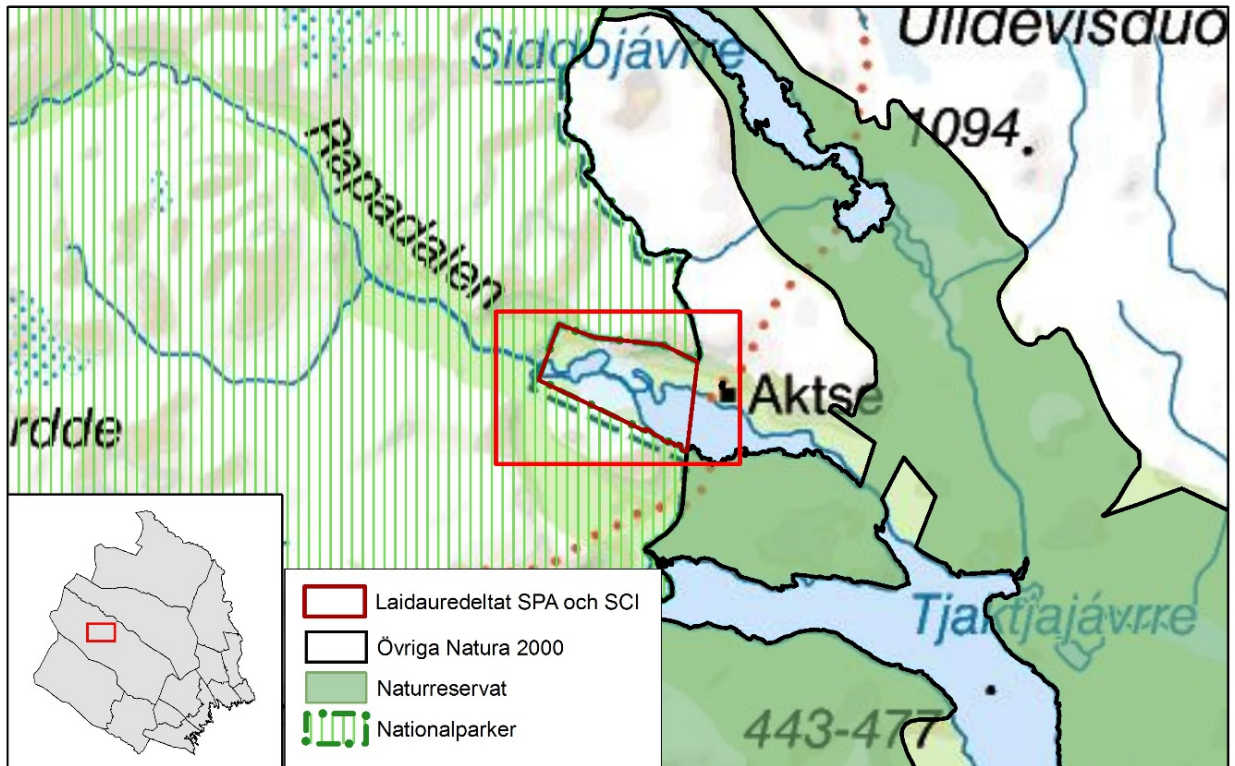
- Ett vägledande dokument för berörda myndigheter, kommuner, exploatörer med flera vid eventuella bedömningar och prövningar som kan ske vid exploatering eller andra åtgärder som riskerar att skada Natura 2000-området.
- Ett informationsunderlag vid bedömning av om området är tillräckligt skyddat och hur området bör skötas för att på bästa sätt upprätthålla eller utveckla de naturvärden som pekats ut där.
- En informationskälla till markägare, brukare, marknadsaktörer och allmänhet om området och dess speciella värden.

Tillståndsplikt och samråd

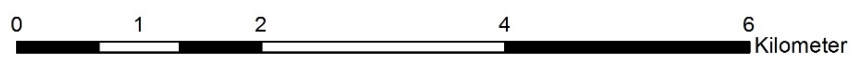
Särskild lagstiftning gäller för Natura 2000-områden. Detta regleras i miljöbalken, 7 kap. 27-29§§. För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön inom området. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet.

Ett tillstånd får lämnas endast om verksamheten/åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter/åtgärder inte kan skada den eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas. Den får inte heller medföra att arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av dessa inom området. Särskilda undantag kan göras från detta, men endast med regeringens tillstånd. Mer information om detta kan fås hos Länsstyrelsen via webben eller genom kontakt med en handläggare.

Översiktskarta

© Länsstyrelsen Norrbotten och © Lantmäteriet

Naturtyper och arter som ska bevaras i området

Laidaredeltat är både ett SPA-område och ett SCI-område. Det innebär att det förutom naturtyper finns arter i området ur både Fågeldirektivet och Art-och habitatdirektivet, och från olika bilagor i respektive direktiv. Nedan redovisas dessa, fördelade efter direktiv och bilaga. Samtliga dessa arter och naturtyper är utpekade i Laidaredeltat och ska bevaras i området.

I detta område finns utpekade fågelarter som är skyddsklassade. Det innebär att information om dessa arters förekomster är sekretessbelagd, till följd av en risk för förföljelse eller ägginsamling. Vid en eventuell prövning för någon verksamhet som berör området behöver även dessa arter beaktas. Den särskilda sekretessbilagan bör då, i relevanta fall, begäras ut från Länsstyrelsen.

Fågeldirektivet

Kod	Art - Bilaga 1	Häckning (H)/rast (R)/födosök (F)
A001	Smålom (<i>Gavia stellata</i>) ²	R
A002	Storlom (<i>Gavia arctica</i>) ²	R
A038	Sångsvan (<i>Cygnus cygnus</i>) ²	H, R
A075	Havsörn (<i>Haliaeetus albicilla</i>) ²	F
A091	Kungsörn (<i>Aquila chrysaetos</i>) ²	F
A094	Fiskgjuse (<i>Pandion haliaetus</i>) ²	F
A103	Pilgrimsfalk (<i>Falco peregrinus</i>)	F
A108	Tjäder (<i>Tetrao urogallus</i>) ²	F
A139	Fjällpipare (<i>Charadrius morinellus</i>) ²	R
A140	Ljungpipare (<i>Pluvialis apricaria</i>) ²	H, R
A151	Brushane (<i>Calidris pugnax</i>) ²	H, R
A166	Grönbena (<i>Tringa glareola</i>) ²	H, R
A170	Smalnäbbad simsnäppa (<i>Phalaropus lobatus</i>) ²	H, R
A194	Silvertärna (<i>Sterna paradisaea</i>) ²	H
A241	Tretåig hackspett (<i>Picoides tridactylus</i>) ²	H
A258	Rödstrupig piplärka (<i>Anthus cervinus</i>)	R
A272	Blåhake (<i>Luscinia svecicia</i>) ²	H

Kod	Övriga arter	Häckning (H)/rast (R)/födosök (F)
A050	Bläsand (<i>Anas penelope</i>) ²	H, R
A052	Kricka (<i>Anas crecca</i>) ²	H, R
A053	Gräsand (<i>Anas platyrhynchos</i>) ²	R
A054	Stjärtand (<i>Anas acuta</i>) ²	H, R
A061	Vigg (<i>Aythya fuligula</i>) ²	H, R
A062	Bergand (<i>Aythya marila</i>) ²	H, R
A064	Alfågel (<i>Clangula hyemalis</i>) ²	R
A065	Sjööorre (<i>Melanitta nigra</i>)	H, R
A066	Svärta (<i>Melanitta fusca</i>) ²	H, R
A067	Knipa (<i>Bucephala clangula</i>) ²	H
A070	Storskrake (<i>Mergus merganser</i>) ²	R
A085	Duvhöke (<i>Accipiter gentilis</i>) ²	F
A096	Tornfalk (<i>Falco tinnunculus</i>) ²	H
A146	Mosnäppa (<i>Calidris temminckii</i>) ²	R
A153	Enkelbeckasin (<i>Gallinago gallinago</i>) ²	H, R
A155	Morkulla (<i>Scolopax rusticola</i>) ²	H, R
A162	Rödbena (<i>Tringa totanus</i>) ²	H, R
A164	Gluttsnäppa (<i>Tringa nebularia</i>) ²	H, R
A168	Drillsnäppa (<i>Actitis hypoleucos</i>) ²	H, R
A174	Fjällabb (<i>Stercorarius longicaudus</i>) ²	R
A179	Skrattmås (<i>Chroicocephalus ridibundus</i>) ²	R
A182	Fiskmås (<i>Larus canus</i>) ²	R
A253	Hussvala (<i>Delichon urbicum</i>) ²	H
A282	Ringtrast (<i>Turdus torquatus</i>) ²	H

Art- och habitatdirektivet

Kod	Art
1355	Utter (<i>Lutra lutra</i>) ²

Kod	Naturtyp	Areal (ha)	Andel (% ¹)
3220	Alpina vattendrag ²	579,0	30
4060	Alpina rishedar ²	56,0	3
4080	Alpina videbuskmarker ²	166,0	9
6170	Alpina kalkgräsmarker ²	77,0	4
7140	Öppna mossar och kärr ²	367,0	19
8110	Silikatrasmarker ²	104,0	5
9010	*Taiga ²	5,0	0,3
9040	Fjällbjörkskog ²	555,0	29

* - Naturtyp prioriterad inom EU

¹) Andelen utpekade naturtyper i området behöver inte uppgå till 100 % av arealen.

²) Fastställd av regeringen.

Områdets utpekade arter och naturtyper baseras på bästa tillgängliga kunskap, vilket för vissa områden skiljer sig något från vad som är beslutat av regeringen. Länsstyrelsen har i dessa fall för avsikt att föreslå ändringarna till regeringen när tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprovning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper och arter, därför är det nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Information om naturtypernas utbredning inom området finns i kartverket Skyddad natur. Det finns på Naturvårdsverkets hemsida och hittas genom sökning på "kartverket skyddad natur". Kartan över naturtyper hittas under Naturtypskarteringar. Kunskapen om Natura 2000-områdena utvecklas dock ständigt, kontakta därför Länsstyrelsen i Norrbotten vid behov av aktuell information.

I detta område finns naturtyper som ligger inom alpin region. De har avgränsats med hjälp av datoriserad autoklassning, vilket gör att naturtyper eller deras utbredning har sämre noggrannhet i jämförelse med om de hade karterats i fält, och kan vara felaktiga.

Naturtypskartan och arealangivelser bör därför inte utläsas som något definitivt. Vid en provning kan det vara nödvändigt att naturtyperna inom det berörda området karteras i fält för att en korrekt bedömning av deras omfattning ska kunna göras.

Bevarandesyfte

Det övergripande syftet för områdets bevarande är att det (enligt 16§ Förordningen om områdesskydd) ska bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att upprätthålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de ingående naturtyperna och arterna på biogeografisk nivå, det vill säga för hela nätverket. Det enskilda Natura 2000-områdets syfte

är också att lokalt bevara eller återskapa ett gynnsamt bevarandetilstånd för de naturtyper och arter som utpekats där.

Gynnsam bevarandestatus

En livsmiljös bevarandestatus anses gynnsam när:

1. Dess naturliga eller hävdbevingade utbredningsområde och de ytor den täcker inom detta område är stabila eller ökande.
2. Den särskilda struktur och de särskilda funktioner som är nödvändiga för att den ska kunna bibehållas på lång sikt finns och sannolikt kommer att finnas under en överskådlig framtid.
3. Bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam.

En arts bevarandestatus anses gynnsam när:

1. Uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö.
2. Artens naturliga eller hävdbevingade utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid.
3. Det finns och sannolikt kommer att fortsätta att finnas en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer ska bibehållas på lång sikt.

Prioriterade bevarandevärden

Laidaredeltat har pekats ut som Natura 2000-område på grund av sina stora ytor av obruten vildmark, dess speciella naturtyper och framför allt vatten- och deltamiljöernas stora värde för fågellivet. Områdets mosaik av fjäll, stora vattendrag med deltabildning, sjöar och våtmarker ger förutsättningar för en stor artrikedom hos framför allt fågelfaunan. Området har även påverkats och formats av renbete under århundranden. Graden av mänsklig påverkan har varit låg och området utgör en bevarad rest av det naturliga landskapet. Naturtyperna har därför en lång kontinuitet och hyser rika och särpräglade naturmiljöer, som utgör livsmiljö för många specialiserade och känsliga arter.

Syftet med området är därför att bevara det värdefulla sammanhängande naturlandskapet med sin opåverkade karaktär, hydrologiska dynamik och rika biologiska mångfald. Vattendrag, våtmarker, sjöar, fjäll, skogar och alla andra ingående ekosystem ska ges förutsättningar att utvecklas naturligt utan negativ mänsklig påverkan. Det mycket rika fågellivet i Laidaredeltat ska bevaras, genom att livsmiljöerna för respektive fågelart ska

bibehållas och ingen mänsklig påverkan ska ske som kan riskera att försämra förutsättningarna för häckande, rastande och födosökande fåglar. Samtliga utpekade arter ska ha goda livsförutsättningar inom området.

Prioriterade åtgärder

Naturtyperna ska få fortsätta utvecklas fritt och inga prioriterade åtgärder finns i dagsläget.

Beskrivning av området

Laidaredeltat utgörs av älven Ráhpáädnos (Rapaälvens) deltaområde vid mynningen i sjön Lájtávrré (Laitaure) och intilliggande marker, samt en del av Lájtávrré omedelbart öster om älvens inflöde. Området angränsar i nord, väst och syd till nationalparken tillika Natura 2000-området Sarek.

Älvdalen och det flacka deltalendet är omramat av lågfjäll; Skierffes skarpa brant i norr (1179 m ö h) vars topp utgör högsta punkten i området samt Tjahkelij (1162 m ö h) söder om området. Längre västerut ligger Sareks högfjällsmassiv. Ráhpáädno för med sig stora mängder slam från Sareks glaciärer i nordväst vilket gör att deltat tillväxer snabbt, och genom pålagring sträcker det sig ca 5 meter längre ut i Lájtávrré varje år. Laguner och levéer är vanliga i deltat som i huvudsak är uppbyggt av sandiga jordarter. En stor del av deltaområdet utgörs av våtmark som på flera håll korsas av mindre strömfåror och har inslag av sjöar och gölar. På älvlevéerna växer omfattande videsnår. På högre nivåer finns välutvecklad fjällbjörkskog av ängstyp, med stort inslag av sälg och en rik flora med bland annat nordisk stormhatt och älgört. Framför allt i de östra delarna av området har skogen ett rikligt inslag av gran.

Laidaredeltat utgör den rikaste fågellokalen i Sarekområdet. Särskilt stor betydelse har deltat som häckningsmiljö för änder som bläsand, stjärtand, kricka, vigg, bergand och knipa. Även sångsvan häckar här och på våren utgör deltat en viktig rastplats för hundratals sångsvanar. I de buskrika delarna av deltat påträffas ett flertal småfågelarter. Deltalandet hyser också rikligt med häckande vadararter som till exempel drillsnäppa, grönbena, mosnäppa och mer sällsynt smalnäbbad simsnäppa. Området erbjuder goda jaktmarker för rovfåglar, bland annat ses kungsörn här regelbundet. Tack vare dess mycket rika fågelliv är Laidaredeltat och dess våtmarker utpekade som RAMSAR-område enligt den internationella våtmarkskonventionen.

Området kännetecknas också av ett stort älgbestånd, och hyser goda förutsättningar för björn och järv. Laidaredeltat är även av riksintresse för kulturmiljövården, främst eftersom det i området finns samiska offerplatser.

Bevarandemål

Bevarandemålet beskriver det tillstånd som ska råda när en naturtyp eller en art har uppnått gynnsamt bevarandetilstånd och därigenom också på bästa sätt fyller sin funktion i Natura 2000-nätverket. Det är tänkt att fungera som en vägledning vid till exempel skötselplanering och uppföljning men utgör också ett viktigt underlag vid tillståndsprövning. De angivna arealerna får avvika från bevarandemålen om det är till följd av naturliga förändringar. För en beskrivning av naturtyperna och arternas ekologi, se Bilaga 1.

Fågelarter

Övergripande mål

I detta avsnitt anges övergripande bevarandemål som gäller för samtliga utpekade fågelarter. I nedanstående avsnitt förtydligas målbeskrivningen även i artspecifika mål för arterna ur Fågeldirektivets Bilaga 1.

Samtliga arter ska ha tillgång till lämpliga livsmiljöer för födosök och vila, och tillgång till häckningsplatser ska finnas för alla häckande arter. Fåglarnas livsmiljöer ska inte minska, och området ska behålla sådana kvaliteter utifrån respektive arts krav på sin livsmiljö att antalet par av häckande fåglar respektive individer som rastar i Laidaredeltat kan bibehållas över tid inom ramen för naturlig variation. Det innebär att de naturtyper i området som är av värde för fågelarterna, däribland vattendrag, sjöar, våtmarker, buskmarker och bergbranter ska bevaras med avseende på deras utbredning och för fågellivet viktiga kvaliteter.

Ett flertal av fågelarterna i området är känsliga eller mycket känsliga för störning under sin häckning, och mänsklig störning ska vara på en försumbar nivå för samtliga häckande arter.

Smålom A001, sångsvan A038, brushane A151, grönbena A166, smalnäbbad simsnäppa A170, fjällpipare A139 och rödstrupig piplärka A258

För sjö- och våtmarksfåglarna smålom, sångsvan, brushane, grönbena och smalnäbbad simsnäppa är det av största vikt att Laidaredeltat och dess våtmarker bevaras med avseende på hydrologi och strukturell variation, exempelvis förekomst av mindre och större strömfåror, avsnörda laguner och myrgölar. Att den naturliga hydrologin bevaras samt de öppna våtmarkerna med inslag av videsnår, är också ett krav för att området även fortsättningsvis ska vara en lämplig rastlokal för fjällpipare och rödstrupig piplärka.

Storlom A002, havsörn A075 och fiskgjuse A094

Fiskbestånden i Laidaredeltats vatten ska bevaras med avseende på artsammansättning och individrikedom, för att området ska fortsätta att erbjuda goda födosökmöjligheter för storlom, havsörn och fiskgjuse. För havsörn gäller även att områdets rika fågelliv ska bevaras, i synnerhet förekomsterna av änder och vadare. En aktiv renskötsel ska fortsatt

bedrivs i området, då kadaver från förolyckade renar är en avgörande födoresurs för havsörnen vintertid.

Kungsörn A091

Laidaredeltat ska fortsätta att utgöra ett fullgott födosöksområde för kungsörn i sådan utsträckning att arten fortsatt ska kunna finnas i permanenta revir i området. Det innebär bland annat att området ska hysa god tillgång till föda i form av mindre däggdjur samt fåglar i storleksklassen 0,5–5 kg, främst änder, vadare, ripor och skogshöns. Mänsklig störning ska vara på en försumbar nivå för arten.

Pilgrimsfalk A103

Områdets rika fågelfauna ska bevaras för att det även fortsättningsvis ska utgöra goda jaktmarker för pilgrimsfalk.

Tjäder A108

Andelen skogsklädd mark i Laidaredeltat ska inte minska, och blandskog i sena successionsfaser med stort inslag av barrträd ska fortsatt finnas. Områdets våtmarker ska bevaras intakta avseende hydrologi och vegetation.

Ljungpipare A140

De öppna fjällhedarna vid Laidaredeltat ska bevaras intakta för att området ska fortsätta hysa goda häckningsbetingelser för ljungpipare. Älvens naturliga hydrologi ska bibehållas så att de öppna våtmarkerna i deltaområdet inte förtätas eller växer igen.

Silvertärna A194

Områdets fiskrika vatten där silvertärnan kan födosöka ska bevaras intakta. Mänskliga aktiviteter ska inte störa artens häckning.

Tretåig hackspett A241

Laidaredeltat ska fortsätta att hysa äldre, sammanhängande skogspartier med stort inslag av döende eller döda träd av framför allt gran, för att tretåig hackspett ska ha goda förutsättningar att finna tillräckligt med föda.

Blåhake A272

Fjällbjörkskogsområden samt buskmarker med täta videsnår där blåhaken föredrar att häcka ska bevaras i området.

Arter ur Art- och habitatdirektivet

Utter 1355

Utter ska regelbundet uppehålla sig i området. Det ska utgöra en god livsmiljö för arten med en stor andel sjöar, vattendrag och våtmarker lämpliga för födosök samt utrymme för ostörd vila. Områdets vattensystem ska förbli sammanhängande och ha en naturlig hydrologi. Vattenkvaliteten ska vara god, med försumbar påverkan från försurning och övergödning. Miljögifter ska inte förekomma i sådan utsträckning att det skadar utterns hälsa eller reproduktion.

Naturtyper

Alpina vattendrag 3220

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på 579 ha. Den ska utgöras av ett naturligt vattendrag som hyser en variation av strömhastigheter, bottensubstrat, vegetationer och strandstrukturer. Omgivande våtmarker och eventuella strandskogar ska vara intakta i sådan utsträckning att de utgör en fungerande naturlig buffertzona. Antropogena hinder ska inte finnas för fiskvandring upp och ner i fåran eller för en naturlig vattenfluktuation. Vattnets hydrokemi ska inte vara försämrad på grund av mänsklig påverkan och naturtypen ska hålla hög ekologisk och god kemisk status enligt vattenförvaltningens bedömningsgrunder. Främmande arter eller fiskstammar ska inte inverka negativt på artsammansättningen eller variationen av arter genom till exempel ändrade konkurrensförhållanden eller smittspridning. Naturtypen ska hysa typiska arter av kärlväxter och/eller fiskar. Fiske ska bedrivas på ett sätt som inte hindrar att dessa kan upprätthålla gynnsam bevarandestatus.

Alpina rishedar 4060

Naturtypen ska ha en fortsatt areal på minst 56 ha och utgöras av intakt naturlig fjällhed. Ett extensivt renbete ska bidra till att forma växtsamhället. Slitage från mänsklig aktivitet, till exempel friluftsliv och terrängkörning, ska vara försumbart. Naturtypen ska hysa en naturlig hydrologi och ett tydligt inslag av typiska arter.

Alpina videbuskmarker 4080

Naturtypen ska ha en fortsatt areal på minst 166 ha och utgöras av intakt naturlig videbuskmark. Ett extensivt renbete ska bidra till att forma växtsamhället. Slitage från mänsklig aktivitet, till exempel friluftsliv och terrängkörning, ska vara försumbart. Naturtypen ska hysa en naturlig hydrologi och ett inslag av typiska arter av kärlväxter eller fåglar.

Alpina kalkgräsmarker 6170

Naturtypen ska ha en fortsatt areal på minst 77 ha och ska utgöras av mark ovan trädgränsen som domineras av gräs, halvgräs och örter. Ett extensivt renbete ska bidra till att forma växtsamhället. Naturtypen ska ha naturliga hydrologiska förhållanden medan slitage från mänsklig aktivitet, till exempel friluftsliv och terrängkörning, ska vara försumbart. Det ska finnas en artrik kalkgynnad flora och en tydlig förekomst av för naturtypen typiska arter.

Öppna mossar och kärr 7140

Naturtypen ska ha en fortsatt areal på minst 367 ha. Den ska utgöras av en öppen torvbildande våtmark med intakta hydrologiska förhållanden och en opåverkad hydrokemi. Omgivande skog ska vara intakt i sådan utsträckning att den utgör en fungerande naturlig buffertzona som t.ex. förhindrar läckage av näring och sediment. Inga körskador eller diken med avvattnande effekt ska finnas. Den ska hysa för naturtypen typiska arter av kärlväxter och mossor.

Silikatrasmarker 8110

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 104 ha. Förutsättningar för naturtypens karaktäristiska och typiska arter av kärlväxter och lavar ska finnas genom avsaknad av ett sammanhängande permanent vegetationstäck. Detta ska upprätthållas på naturlig väg genom processer som snöskred, jord- och stenras. Naturtypen ska ha en intakt naturlig hydrologi och inte utsättas för negativ mänsklig påverkan.

Taiga 9010

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 5,0 ha. Den ska dock öka allt eftersom skogsklädd utvecklingsmark uppnår högre ålder och målet är att all skoglig utvecklingsmark i området som nu inte är utpekad naturtyp på sikt ska nå kvalitet av naturtypen taiga. Skogen ska ha en naturlig struktur och vara

präglad av naturlig succession och störning, alternativt naturvårdande insatser. Den ska ha en naturlig trädslagsblandning med en stor åldersspridning, från plantor till mycket gamla

Typiska arter

Varje naturtyp har en egen uppsättning typiska arter. Dessa har valts ut eftersom de är knutna till viktiga strukturer eller funktioner i naturtypen eller själv utgör ett naturvärde. De är ofta känsliga och reagerar då snabbt på negativ förändring. Detta gör att deras förekomst är en positiv indikator för naturtypen och utgör därmed en bedömningsgrund för naturtypens bevarandetilstånd. En generell förutsättning för gynnsamt bevarandetilstånd för en naturtyp är att ingen påtaglig minskning ska ske av populationerna av de typiska arterna. Vilka dessa arter är för respektive naturtyp finns redovisat i de naturtypsvisa vägledningarna på Naturvårdsverkets hemsida.

träd, och innehålla gott om stående och liggande död ved. Utländska trädslag (till exempel *Pinus contorta*) eller andra främmande arter som kan utgöra ett hot mot naturmiljön ska inte förekomma. Områdets hydrologi ska vara intakt och inga diken med avvattande effekt ska finnas. De olika skogsmiljöerna ska hysa ett växt- och djurliv med en mångfald av arter som är beroende av orördhet och långvarig träd- och lågakontinuitet eller naturlig störning. Det ska även förekomma för naturtypen typiska arter av kärleväxter, svampar och/eller lavar.

Fjällbjörkskog 9040

Naturtypen ska fortsätta att ha en areal på minst 555 ha. Den ska ha en naturlig struktur och vara präglad av naturlig succession och störning. Skogen ska ha en naturlig trädslagsblandning, bestående av minst 50% fjällbjörk, med en stor åldersspridning och ha en förekomst av stående och liggande död ved. Utländska trädslag eller andra främmande arter som kan utgöra ett hot mot naturmiljön ska inte förekomma. Områdets hydrologi ska vara intakt och inga diken med avvattande effekt ska finnas. Det ska även förekomma för naturtypen typiska arter av kärleväxter, fåglar och/eller lavar.

Hotbild

Nedan beskrivs ett antal möjliga hot mot Natura 2000-områdets värden. Hoten som redovisas är exempel på verksamheter och aktiviteter som bedöms kunna åstadkomma en negativ påverkan på de utpekade naturtyperna och arterna. Texten syftar till att vara vägledande vid prövning och förvaltning. Den ska dock inte ses som komplett utan även andra hotbilder än de som beskrivs här kan bli aktuella och varje enskilt områdes förutsättningar ska alltid beaktas. De faktorer som är av global karaktär, till exempel klimatförändringar och luftföroreningar kan inte lösas genom områdets skötsel utan måste lösas genom internationella överenskommelser och åtaganden. I bevarandeplanen ligger tyngdpunkten därmed främst på kända, potentiella och lokala hot. Om något sker inom eller utanför Natura 2000-området är inte avgörande för prövningen, utan så länge negativa effekter riskerar att uppstå för de utpekade värdena så bedöms det utgöra ett hot. Särskilt vad gäller vatten så ska hänsyn alltid tas till det faktum att lokal påverkan i ett hydrologiskt system kan få negativa konsekvenser över stora arealer både uppströms och nedströms och i flera eller alla systemets ingående beståndsdelar, till exempel sjöar, vattendrag, grundvatten och våtmarker.

- Miljögifter utgör ett allvarligt hot mot uttern som i egenskap av toppredator lätt ackumulerar dessa i kroppen. PCB, PFOS och PBDE är exempel på ämnen som ibland påträffas i en oroande mängd i uttrar.
- Skogliga åtgärder som avverkning, röjning och gallring utgör hot genom att lämpliga strukturer eller livsmiljöer förstörs eller avlägsnas. Sådana skogliga åtgärder riskerar

att kraftigt missgynna ett flertal fågelarter i området som kräver specifika skogstyper med särskilda strukturer såsom gamla träd eller död ved. Tjäder, havsörn, kungsörn, fiskgjuse och tretåig hackspett är arter som riskerar att missgynnas vid skogliga åtgärder i Laidaredeltat. Även åtgärder i intilliggande områden kan vara skadliga genom att de påverkar lokalklimatet och/eller hydrologin inom området.

- Etablering av contortatall (*P. contorta*) i området skulle vara negativt för områdets mångfald eftersom det utländska trädslaget i så fall kan konkurrera med naturligt förekommande vegetation. Inplantering av fisk eller signalkräftor kan hota vattenmiljöernas naturliga artsammansättning, och kräver dessutom Länsstyrelsens tillstånd. Det kan leda till sämre födotillgång för arter som storlom, havsörn och fiskgjuse. Mårdhunden, en främmande invasiv art som förekommer lokalt i Norrbottens län, skulle kunna ha en mycket negativ påverkan på den markhäckande fågelfaunan, exempelvis ljungpipare, brushane och grönbena, om arten etablerade sig i området. En annan invasiv främmande art är minken som också kan ha stor påverkan på fågelarter som häckar vid olika typer av vatten, exempelvis silvertärna.
- Brytning av mineral inom eller i anslutning till området kan orsaka stor skada på samtliga naturtyper, med konsekvenser som till exempel förlust av naturtyper, sänkt grundvattennivå och utsläpp av slam och skadliga ämnen i markerna och vattenmiljöer. Detta gäller både etablering och pågående verksamhet. Även prospektering kan innebära ett negativt ingrepp i naturmiljön.
- Brytning av torv inom eller i anslutning till området kan utgöra ett hot mot områdets naturliga struktur, dynamik och hydrologi. Torvbrytning innebär även ett hot mot samtliga våtmarksfåglar, exempelvis ljungpipare, brushane, grönbena och rödstrupig piplärka, och kan ha en negativ påverkan på tjädern.
- Dikning eller andra åtgärder med avvattande effekt skulle riskera att skada naturtypernas tillstånd och biologiska mångfald genom bland annat sänkt grundvattennivå. Avvattningen riskerar även att frigöra och transportera ut skadliga ämnen samt grumlande partiklar i angränsande vattenmiljö. Dikning av våtmarker i området skulle också försämra eller förstöra livsmiljöer för ett stort antal våtmarksfåglar såsom vadare, änder, sångsvan och rödstrupig piplärka.
- Terrängkörning på barmark kan orsaka mekanisk skada på markskiktet eller död ved. Detta gäller i synnerhet våtmarker vilka har ett markskikt som är känsligt och där det även kan skapas en avvattande effekt.

- Fysisk påverkan på vattenmiljön eller dess omgivning kan göra skada genom påverkan på dess strukturer, naturtillstånd och vattenföring. Grävning, dämning, rätning, schaktning, muddring, körning på bottenar, nyanläggning eller rensning av anslutande diken är exempel på sådana åtgärder och de kan leda till skadade bottenar, grumling, utsläpp av gödande eller på annat vis skadliga ämnen samt skapa vandringshinder.
- Alla typer av åtgärder som leder till utsläpp i vatten är ett potentiellt hot. Detta gäller partiklar som kan orsaka grumling eller färgning av vattnet eller igenslamning av bottenar. Det gäller även all antropogen tillförsel av metaller, bekämpningsmedel, näringsbelastande ämnen eller andra typer av föroreningar och miljöfarliga ämnen.
- Ett ohållbart fiske, det vill säga där uttaget är större än återväxten, kan skada populationerna av typiska arter samt rubba artsammansättningen i sjöar och vattendrag. Det skulle även kunna medföra en negativ effekt för smålom, storlom, fiskgjuse och silvertärna i form av försämrad tillgång till föda.
- Alla andra typer av exploatering till exempel nybyggnation eller utbyggnad av anläggningar, infrastruktur och liknande utgör alla ett väsentligt ingrepp i naturmiljön och kan hota viktiga värden. Exploatering i Laidaredeltat riskerar även att medföra negativ störning (ljudmässigt samt visuellt) för ett flertal fågelarter.
- En ökande stam av rödräv i fjällen kan utgöra ett hot mot sällsynta markhäckande fågelarter som rödstrupig piplärka.
- Illegal jakt och förföljelse är ett hot mot havsörn och kungsörn.

Bevarandeåtgärder

Bevarandeåtgärderna i området ska leda till att de uppsatta bevarandemålen uppfylls över tiden. Det innebär att området måste ha ett tillfredställande skydd mot bland annat exploatering, samt att skötselkrävande naturtyper och arter får den skötsel som krävs för att de ska nå eller upprätthålla ett gynnsamt bevarandetillstånd.

Områdets skydd

Laidaredeltat är skyddat enligt Natura 2000-bestämmelserna (7 kap 28-29 § miljöbalken). Området är även utpekad som obrutet fjällområde (Miljöbalken 4 kap 5 §), vilket begränsar vilken typ och grad av exploatering som får ske. Det är även riksintresse för naturvård (Miljöbalken 3 kap 6 §) vilket ska skydda områdets naturvärden från påtaglig skada.

Inget ytterligare skydd bedöms som nödvändigt i dagsläget.

Skötselåtgärder

Området ska genom intern dynamik och andra naturliga processer fortsätta att utvecklas fritt. Om contortatall skulle upptäckas inom området ska denna avlägsnas. Om mårhund observeras i området ska insatser göras för att ta bort alla individer. Även åtgärder för att avlägsna mink kan komma att bli aktuellt.

Andra åtgärder som ökar förutsättningarna för att uppnå bevarandemålen för området kan bli aktuella i framtiden efter särskild utredning.

Bevarandetillstånd

Laidaredeltat har utsatts för liten mänsklig påverkan, hyser höga naturvärden och inga aktuella hot är kända i nuläget. Därför bedöms de utpekade naturtyperna och arterna i dagsläget ha ett gynnsamt bevarandetillstånd inom området.

Bilaga 1 - Naturtyper och arter

Enligt Naturvårdsverkets vägledning för svenska naturtyper och arter. För arter där vägledning saknas utgår beskrivningen främst från ArtDatabankens artfakta.

Arter ur Fågeldirektivets Bilaga 1

A001 – Smålom (Gavia stellata)

Lämpliga bytesdjur för smålommen är fisk upp till 20 cm, vilket i svenska inlandsvatten innebär främst småvuxen mört- eller laxartad fisk eller vatten med goda bestånd av siklöja. Lämpliga häckningsplatser utgörs i allmänhet av små och fisktomma skogstjärnar och myrgölar med flacka, gungflyartade stränder och med små gungflyholmar. Tillgång till områden med minimal mänsklig störning är viktigt. Arten är störningskänslig främst under ruvningen vilket innebär juni-juli i norra Sverige.

Under häckningstid utsträcks provianteringsturerna till fiskrika vatten upp till cirka 10 km från häckningslokalerna.

Smålommen övervintrar i marin miljö längs västra Europas kuster samt i södra Östersjön.

A002 – Storlom (Gavia arctica)

Storlommens huvudföda är fisk, i viss mån också vatteninsekter. Den behöver även lämplig plats att bygga sitt bo på vilket ofta innebär öar, särskilt mindre holmar, belägna i klarvattenssjöar (oligotrofa och mesotrofa) men arten häckar även på strandkanter. Tillgång till områden med minimal mänsklig störning är viktig. Arten är störningskänslig under häckningen (maj-juli/augusti), främst under ruvningsperioden.

Under häckningen rör sig arten normalt inom 1-10 km radie från häckningslokalen.

Storlommen övervintrar dels i östra Medelhavet och Svarta havet, dels i mindre utsträckning i västra Europa. Arten övervintrar även regelbundet längs södra Sveriges kuster.

A038 – Sångsvan (Cygnus cygnus)

Sångsvanen häckar i grunda, vegetationsrika vatten. Den kräver god tillgång på undervattensväxter under häckningssäsongen, liksom lämplig och god tillgång på grön växlighet under vintersäsongen.

Under häckningen rör sig paret normalt inom ett mycket begränsat område runt boplatsen. Sångsvanen blir könsmogen först vid 4 års ålder och fram till dess för de unga svanarna en kringströvande tillvaro i stora landskapsavsnitt.

Arten övervintrar i södra Sverige, Danmark och Nordsjöländerna.

A075 – Havsörn (Haliaeetus albicilla)

Havsörnen är till stor del knuten till vatten för sitt näringssök (havsmiljö, större insjöar, älvar, vattenmagasin). Under häckningssäsongen är fisk den dominerande födan, men den tar även fågel och medelstora däggdjur. Under övriga delar av året dominerar fågel och fisk, där andelen kadaver är förhållandevis stor.

Bygger stora, omfångsrika och tunga bon och kräver därför kraftiga träd (i första hand tall) för boets placering. Botrådets medelålder längs ostkusten är minst 160 år och i Lappland 350 år. Havsörnen är mycket störningskänslig vid boplatsen.

Arten jagar över arealer i storleksordningen 50–200 km².

De könsmogna, etablerade örnarna är i huvudsak stannfåglar. Ungfåglarna rör sig över betydande områden under de första levnadsåren, men förhållandevis få lämnar landet. När örnarna blir könsmogna och etablerar sig vid 4–5 års ålder sker detta i allmänhet i närheten av uppfödningplatsen.

A091 – Kungsörn (Aquila chrysaetos)

Kungsörnen kräver tillgång till lämpliga bytesdjur, vilket i norra Sverige främst utgörs av skogshare, tjäder, orre och ripa. Arten behöver även en lämplig plats att bygga sitt bo på, och i områden som saknar klippor/bergsbranter är den hänvisad till att bygga boet i träd med grova sidogrenar. I Norrlands skogsland innebär detta oftast tallar äldre än 200 år. Cirka 2/3 av den svenska kungsörnsstammen är beroende av tillgång på lämpliga botråd.

Kungsörnen föredrar områden med låg störningsfrekvens från människor och undviker därför bebyggda områden. De i Norrbotten häckande örnarna är som mest störningskänsliga under februari –maj.

Kungsörnens hemområde varierar mellan 75–200 km² beroende på bytestillgång.

De könsmogna örnarna är i huvudsak stannfåglar, men de etablerade paren i Norrland drar sig åtminstone till en viss del söderut under december – februari under år med dålig födotillgång i hemmareviren. Ungfåglarna rör sig över betydande områden under de första levnadsåren, men ytterst få lämnar landet. När de etablerar sig vid 4–5 års ålder sker detta i allmänhet i närheten av födelseområdet.

A094 – Fiskgjuse (*Pandion haliaetus*)

Fiskgjusen är helt beroende av tillgång till öppet vatten inom sitt hemområde (havsmiljö, insjöar, älvar, åar) eftersom födan nästan uteslutande består av fisk. Den fångar endast ytligt simmande fisk, ned till maximalt en halv meters djup.

Fiskgjusen fiskar i såväl eutrofa som oligotrofa sjöar liksom i större vattendrag och i grundare kustområden. Jaktframgången kan dock minska avsevärt om vattnet är alltför grumligt. I områden med enbart oligotrofa sjöar kan sämre tillgång på fisk medföra lägre reproduktion bland annat beroende på att gjusarna måste jaga över större arealer (längre bort från boplatsen).

Fiskgjusen är beroende av lämpliga träd för sitt bobygge. Det vanligaste trädslaget är tall (≥90%) där det stora risboet byggs i toppen av gamla plattkronade, kraftiga träd, så att utsikt fås över omgivningen. Enstaka bon kan placeras i kraftledningsstolpar, stora torn eller på stora stenar i sjöar och vattendrag. Fiskgjusen är ofta störningskänslig vid boplatsen.

Fiskgjusen kan jaga upp till någon mil från boplatsen.

Arten flyttar mellan Sverige och Västafrika söder om Sahara.

A103 – Pilgrimsfalk (*Falco peregrinus*)

Pilgrimsfalken häckar i branta klippväggar, någon gång även i risbon i träd (främst fiskgjusebon), samt på stora, blöta myrar där boet ofta återfinns på rissträngar bevuxna med dvärgbjörk och skvattram. I motsats till jaktfalken är pilgrimsfalken inte beroende av risbon utan kräver i första hand klippphyllor som är skyddade från väder och vind i en från människan någorlunda ostörd miljö. Häckande par är mycket traditionsbundna och återvänder år efter år till samma häckplats.

Pilgrimsfalken lever nästan uteslutande av fåglar som den slår i luften.

Under häckningen jagar arten inom ett område i storleksordningen upp till två mil från boplatsen, i vissa fall ända upp till sex mil från boplatsen.

De sydvästsvenska falkarna övervintrar i västra Europa, söderut till Spanien och Portugal. Enstaka individer övervintrar även i södra Sverige. De nordsvenska falkarna övervintrar i Medelhavsområdet och i Afrika.

A108 – Tjäder (*Tetrao urogallus*)

Tjädern kräver större sammanhängande skogsområden för att den skall finnas i livskraftiga bestånd. I dessa måste ett flertal villkor vara uppfyllda. Således kräver arten vintertid

förekomst av äldre successionsfaser av talldominerade skogar (den åter tallbarr och tallskott), medan den sommartid påträffas i mycket varierande marker, allt från gammal bärrik skog (bland annat är blåbärsris viktigt) som till nyupptagna hyggen. Förekomsten av våtmarker är en mycket betydelsefull faktor, då hönan under den tidiga våren till stor del livnär sig på späda skott av tuvull. Tillgången på proteinrika blad, blommor och frön bestämmer till stor del hönans möjlighet att producera ägg. Våtmarker är dessutom en viktig biotop för kycklingarna, som under de första levnadsveckorna livnär sig på insekter. Sammanfattningsvis kan sägas att tjädern kräver stora sammanhängande skogsområden som innehåller en stor variation ifråga om successionsstadier och våtmarker (sumpskog, kärr och myr). Dessutom är arten starkt traditionsbunden till speciella lekplatser. Tjädern är en stannfågel som dock i vissa fjällnära områden kan flytta flera mil under vintern. Arten rör sig normalt inom ett område i storleksordningen 25 km².

A139 – Fjällpipare (*Charadrius morinellus*)

Fjällpiparen behöver tillgång på lämpliga häckningsplatser på torra och relativt högt belägna fjällhedar. Förekomsten av lämpliga häckningsplatser är av allt att döma ingen begränsande faktor.

Arten häckar solitärt eller mer sällsynt i glesa grupper. Det häckande paret rör sig över en begränsad yta, gissningsvis i storleksordningen 1 km².

Fjällpiparen övervintrar i en smal zon genom Nordafrika och Mellersta Östern från Marocko till deltaområden kring Eufrat och Tigris på gränsen mellan Iran och Irak.

A140 – Ljungpipare (*Pluvialis apricaria*)

Ljungpiparen häckar huvudsakligen i fyra olika miljöer. I norra Sverige är den en karaktärsart på fjällhedar och lokalt även på större, trädlösa myrar. I södra Sverige finns ett tynande bestånd på trädlösa högmossar, samt ett tämligen starkt bestånd på Ölands alvar. Gemensamt för de olika populationerna är kraven på stora öppna områden, med låg och gärna något gles växtlighet.

Arten kräver stora sammanhängande öppna områden – ljungpiparen är ytterligt sällsynt när den sammanhängande arealen öppen mark understiger 15 ha. Överstiger den öppna arealen 30 ha uppträder arten tämligen regelbundet, men det är först när den sammanhängande arealen öppen mark är större än 90 ha som arten finns på alla våtmarker.

I övervintringsområdet uppehåller sig ljungpiparen på öppna jordbruksområden.

Arten hävdar revir och rör sig då huvudsakligen inom ett område i storleksordningen 15-30 hektar.

Ljungpiparen övervintrar huvudsakligen i västra och sydvästra Europa.

A151 – Brushane (Calidris pugnax)

Brushanen häckar i Sverige i två helt olika typer av miljöer, med olika ekologiska krav och populationsutveckling. Det sydliga beståndet kräver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av hävdade strandängar. I bra häckningsmiljöer finns en mosaik av gräs- och starrmarker, öppna dy- och jordytor och grunda vattensamlingar. Det nordliga beståndet kräver tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av våta myrmarker, framför allt relativt lågväxta, fuktiga till blöta gräs- och starrängar.

Hanarna spelar på en gemensam spelplats, företrädesvis på låga upphöjningar i terrängen. Som rastlokaler utnyttjas öppna områden med grunt vatten och sandiga eller gyttjiga bottenar, men även översvämmade åker- eller betesmarker.

Under häckningen rör sig fåglarna inom ett begränsat område, gissningsvis någon km². Det skandinaviska beståndet övervintrar främst i Afrika söder om Sahara (Sahelzonen).

A166 – Grönbena (Tringa glareola)

Grönbenans lämpliga häckningsmiljöer utgörs av sankta stränder längs sjöar och vattendrag samt på fuktiga/våta gräs- eller starrbevuxna myrar. Arten kräver tillgång på öppet vatten och dyiga stränder. Den är särskilt vanlig i områden med flarkmyrar.

De högsta tätheterna hittar man i stora sammanhängande våtmarkspartier, men arten häckar regelbundet även vid mindre skogsomgärdade myrar.

Under flyttningen påträffas grönbenan både längs kusten samt vid olika inlandsvåtmarker av öppen karaktär.

Grönbenan hävdar revir och rör sig då inom ett område i storleksordningen 1-5 km². Arten övervintrar främst i tropiska Afrika, men delvis även i södra Afrika.

A170 – Smalnäbbad simsnäppa (Phalaropus lobatus)

Smalnäbbad simsnäppa behöver tillgång på lämplig föda i form av mygglarver, små vattenlevande insekter och stora planktiska kräftdjur. Lämpliga häckningsplatser är fisktomma fjällsjöar, myrgölar eller större flarkmyrar. Arten håller främst till i områden med vattenomflutna startuvor eller där starren bildar en gles bård ut mot öppet vatten. Det bestånd som finns i Bottniska viken och Skärgårdshavet häckar främst på små öar med rik förekomst av små vattensamlingar samt i grunda vikar.

Hos smalnäbbad simsnäppa är det hanarna som ruvar äggen och tar hand om ungarna, medan honorna efter äggläggningen påbörjar flyttningen söderut. Arten övervintrar i Indiska oceanen, till stor del ute till havs.

A194 – Silvertärna (Sterna paradisaea)

Silvertärnan behöver tillgång på fiskrika sjöar och/eller grunda kustområden samt till störningsfria häckningsplatser. För att större kolonier ska kunna etableras krävs rovdjursfria områden, framför allt frånvaro av mink och räv.

Under häckningen födosöker silvertärnorna inom ett område i storleksordningen 25 km². Arten övervintrar längs södra Afrikas kust och i Södra Ishavet.

A241 – Tretåig hackspett (Picoides tridactylus)

Den tretåiga hackspetten vill ha tillgång på lämpliga häckningsmiljöer i form av skog med ett stort inslag av döda eller döende träd. I Sverige hittar man den idag främst i de av skogsbruket relativt sett mindre påverkade barrskogsområdena i Norrland, huvudsakligen i olikåldrig naturgranskog med kontinuerlig förekomst av barkborreangripna träd och högstubbar och ofta i sumpskogar. Arten kan även förekomma i flera andra skogstyper så länge kraven på rik födotillgång i form av vedlevande insekter är tillgodosedda. Häckningar har till exempel konstaterats på brandfält, i lövbrännor och i äldre alstrandskog.

Arten är specialist på barkborrar (både larver och vuxna individer). Eftersom barkborrarna ofta har tillfälliga massuppträdanden är tretåig hackspett mer rörlig än många andra hackspettar. Den är till viss del anpassad till att utnyttja massförekomster av barkborrar i samband med bränder, stormfällan och liknande skador på skog. Vintertid torde den dubbelögade bastborren (*Polygraphus poligraphus*) vara en mycket viktig födoresurs. Jämförelser av tillgången på stående död ved med kvarsittande bark i svenska och schweiziska revir visar att mängden substrat måste överstiga 10-15 m³/ha eller utgöra cirka 5% av den stående biomassan inom en areal av cirka 100 ha.

Arten är huvudsakligen en stannfågel som dock kan röra sig lite längre sträckor vintertid. Tretåig hackspett uppsöker gärna brandfält där det är mycket gott om föda för arten de närmaste åren efter brand. Häckningsreviret är i storleksordningen 25-100 ha.

A258 – Rödstrupig piplärka (*Anthus cervinus*)

Rödstrupig piplärka är en ytterst fåtalig art i Sverige. Den föredrar helt öppna fjällmiljöer. Till skillnad från ängspiplärkan, som helst vill ha öppna hedmarker, hittar man den rödstrupiga piplärkan oftast i gränsområdet mellan fjällhed och betydligt fuktigare marker – i kanten av ett litet bäckkärr eller en tjärn, blöta starrängar eller längs bäckar och andra vattendrag. Förutom sin förkärlek för fuktiga, eller rentav blöta miljöer, så bör där även finnas ordentligt med lågvuxna och frodiga videbuskage där den rödstrupiga piplärkan placerar sitt bo intill någon tuva eller buske. Med andra ord häckar den rödstrupiga piplärkan i samma slags biotop som föredras av enkelbeckasin och delvis av lappsparv. Kombinationen av ovannämnda biotopkrav uppfylls i Sverige huvudsakligen i de allra nordligaste delarna av fjällkedjan, särskilt i palsområdena ovan trädgränsen och i de översta delarna av björkskogsbältet i de nordligaste delarna av Torne lappmark. Majoriteten av de rödstrupiga piplärkorna övervintrar i fuktiga områden i Sahel samt längs de övre delarna av Nilens vattensystem. Den observeras dessutom fåtaligt i de östra delarna av Medelhavsområdet.

A272 – Blåhake (*Luscinia svecica*)

Blåhaken häckar i tät fuktig fjällbjörskog och täta videsnår på sumpiga platser i fjällen, samt längs bäckar och vid myrar i övre barrskogsområdet. Arten hävdar revir och rör sig då inom ett område i storleksordningen 1 ha. Blåhaken övervintrar i södra Asien. Skandinaviska blåhakar flyttar i mindre omfattning även till Afrika.

Övriga fågelarter

A050 – Bläsand (*Anas penelope*)

Bläsanden häckar i anslutning till vattendrag, små tjärnar eller sjöar i inlandet från Dalarna och norrut, samt lokalt längs Norrlandskusten. Boet byggs i skydd av tät vegetation och kan ligga i en tuva på sank mark, eller i ljung och annan risvegetation i skogen ganska långt från vatten. Ofta döljs det då av buskar eller nedhängande grenar. Bläsanden äter gärna gräs, nate och andra vattenörter. Till skillnad mot vuxna fåglar så är ungarna beroende av animalisk föda såsom vatteninsekter och snäckor. Under september månad till oktober månad flyttar bläsänderna söderut. De kan då uppträda i stora flockar och flyttar då oftast längs med kusterna. Övervintrar i huvudsak i västra och sydvästra Europa. Återkommer sedan april och maj.

A052 – Kricka (*Anas crecca*)

Krickan häckar såväl vid kusten som vid vatten i inlandet, men främst vid mindre sjöar och tjärnar. Den förekommer över hela landet men har de starkaste bestånden i Norrland.

A053 – Gräsand (*Anas platyrhynchos*)

Gräsanden häckar vid vatten över hela Sverige, även längs kusten och i skärgårdsmiljö. Arten är den vanligaste simanden i landet och förekommer även i direkt anslutning till fjällområden, den är dock vanligast i de södra och mellersta delarna.

Gräsanden nyttjar alla typer av vatten, från små nästan igenvuxna dammar till stora sjöar och skärgård, men trivs bäst där det finns stora vassar och rikligt med fräken. Den lever främst av vattenväxter men äter även säd, insekter och kräftdjur. Arten är mycket mångsidig vad gäller val av boplatser och kan häcka på tak, i gamla kråkbö, i uppsatta bo-korgar eller i en tuva på en mindre ö.

Många gräsänder övervintrar i landet medan andra under samma period flyttar till Mellan- och Västeuropa.

A054 – Stjärtand (*Anas acuta*)

Stjärtand förekommer i tre olika typer av miljöer; på strandängar, skär och djupt inskurna havsvikar längs Östersjökusten från Blekinge till Uppland och i Västerbotten - Norrbotten, i vegetationsrika sjöar på enstaka platser i Götaland och mer allmänt i Västerbotten och Norrbotten samt, vid vegetationsrika myrar och sjöar av näringsfattig karaktär i ett vidsträckt område längs och nedom fjällen från Dalarna till Torne lappmark.

Stjärtandens föda består till väsentlig del av späda växtdelar under en stor del av året, men före och under äggläggning är honorna beroende av högvärdigt animaliskt protein från vattenlevande blötdjur och insekter (bland annat fjädermyggselarver). Hanarnas konsumtion av animalisk föda under motsvarande period är väsentligt lägre. Efter äggläggningen sjunker honornas intag av ryggradslösa djur till en betydligt lägre nivå. Även ungarna är beroende av animalisk föda under den första tiden av sin levnad. I en norrbottnisk kustnära häckningssjö utgjorde frön av starr den vanligaste födan. Eftersom en stor del av födosöksbeteendet består i att tippa, utnyttjar stjärtanden uppenbarligen i hög utsträckning föda på sjöbottnarna och tack vare sin långa hals kan den nå större djup än andra simänder. De svenska stjärtänderna övervintrar i västra Europa, medelhavsländerna, Nordafrika, samt möjligen också söder om Sahara.

A061 – Vigg (*Aythya fuligula*)

Viggen häckar såväl vid kusten som vid inlandsvatten och är spridd över större delen av Sverige. Arten har en mycket vidsträckt utbredning från slättbygderna i Skåne till myrområdena i Torne lappmark. Förekomsterna är dock mest koncentrerade till landets östra delar.

Vid insjöar ligger bona ofta väl skyddade inne i vassen eller bland tuvor av starrgräs på fuktiga ställen intill stranden. Ute i skärgården häckar den gärna på holmar eller öar tillsammans med måsar och tärnor, där den känner sig tryggare och inte behöver dölja sitt bo lika väl. Viggens föda utgörs av små snäckor, blötdjur och andra smådjur, men även frön och växtdelar.

De flesta viggas är flyttfåglar som lämnar landet i september – november, och flyttar då till länderna i mellersta och västra Europa. En del övervintrar i de södra delarna av Sverige.

A062 – Bergand (*Aythya marila*)

Berganden är en utpräglad nordlig art med vid cirkumpolär holarktisk utbredning. I Sverige är berganden som häckare framför allt en fjällfågel, men den återfinns också längs ostkusten. Fjällens bergänder häckar i små till medelstora sjöar i vide- och björkregionerna, mer sällsynt i den övre barrskogsregionen.

I fjällkedjan häckar merparten av bergänderna vid grunda och näringsrika sjöar, helst där det finns skyddande växtlighet av vide, ljung eller gräs på stranden. De kushäckande bergänderna i norr finns både på låga gräsbevuxna skär i den yttre skärgården och vid vegetationsrika djupt inskurna havsfjärdar. Här placeras boet ofta där det också häckar vigg, ej sällan i kolonier av fiskmå, skrattmå, fisktärna eller silvertärna.

Vad som sannolikt är inhemska bergänder rastar vår och höst på grunda havsfjärdar i norra Ångermanland och södra Västerbotten. På svenska rast- och vinterområden ligger bergänderna om dagen ofta i skyddade kustområden i vikar och vid hamnar, varifrån de om natten flyger ut till födosöksområden till havs (i regel grundare än 10 m och med god tillgång på musslor).

A064 – Alfågel (*Clangula hyemalis*)

Alfågeln häckar främst i de övre delarna av fjällkedjan. Det är den vanligaste sjöfågeln vid fjällsjöar över 700 möh och huvuddelen av det svenska beståndet häckar på höjder över 500 möh, samt på de vidsträckta myrarna kring Tavvavuoma i nordligaste Norrbotten. Arten häckar framförallt vid små och grunda sjöar, gärna i områden med en mosaik av sjöar och

låglänta starrängar. Särskilt föredrar den sjöar med tillgång på skyddade boplatser på småöar och holmar.

Under den första tiden livnär sig ungarna huvudsakligen på vattenlevande smådjur. Samtidigt som alfågeln till viss del är opportunistisk i sitt födoval, hittar man den främst i vatten med rik förekomst av stora eller långsamsimmande kräftdjur, insekter och snäckor. I Sverige tycks förekomsten av den stora gälbladfotingen *Polyartemia forcipata* (*Branchiopoda, Anostraca*) vara extremt viktig; undersökningar från området norr om Torneträsk visade att alfågeln enbart häckade i sjöar med denna art. Andra viktiga födodjur är gälbladfotingen *Branchinecta paludosa*, sköldbladfotingar (*Notostraca*; till exempel *Lepidurus arcticus*), stora hinnkräftor (*Cladocera*; till exempel *Bythotrephes longimanus* och *Eurycercus lamellatus*) samt allehanda vattenlevande insekter och insektslarver. Som en följd av brist på lämplig föda i övriga vatten hittar man nästan uteslutande häckande alfåglar i relativt grunda och fisktomma vatten.

Vinterbeståndet är koncentrerat till utsjöbankarna Hoburgs bank och Norra Midsjöbanken, Rigabukten inklusive områden runt Ösel och Dagö, samt tyska och polska Östersjökusten. Stora mängder övervintrar även längs Gotlands ostkust. Övervintringsområdena för de i Sverige häckande alfågeln är inte kända i detalj. Ringmärkning i området norr om Torne träsk har resulterat i återfynd såväl längs nordnorska kusten som på de danska öarna.

A065 – Sjöorre (*Melanitta nigra*)

Sjöorren häckar i sjöar i övre barrskogsregionen samt i fjällens vide- och björkzoner från norra Dalarna till Torne Lappmark och norra Norrbotten.

A066 – Svärta (*Melanitta fusca*)

Svärtan är en insjöhäckande dykand som koloniserat Östersjöns brackvattenmiljö men tillbringar vintern i grunda havsområden. Den kräver för sin trivsel klart vatten och föredrar områden med tillgång till vindskyddade vattenytter såsom flador och sund. Längs Östersjökusten häckar den vanligen på öar medan boet i norra Sverige och på Gotland i stor utsträckning ligger på fastland, ofta en bit från stranden. Boet placeras väl skyddat i tät vegetation, längs kusten ofta i enbuskmattor, alsnår, under täta nedhängande grangrenar eller i hög örtvegetation. I ytterskärgården ligger bona ibland i måsfågelkolonier med silltruten som vanligaste granne. Födan utgörs av mollusker och kräftdjur. I sötvatten äter den mycket insekter och insektslarver.

Ungkullarna splittras lätt vid störningar från exempelvis båtfolk och dessutom är de känsliga för blåsig, kallt och regnigt väder. Ungmortaliteten är i de flesta områden mycket hög och

det har framförts att Östersjöbeståndet inte är självbärande utan upprätthålls genom ett inflöde av svärtor från andra håll.

Svartan övervintrar i södra Östersjön, i farvattnen runt de danska öarna, i Kattegatt och i Nordsjön.

A067 – Knipa (Bucephala clangula)

Knipan häckar vid sjöar och vattendrag över hela landet och är en mycket utbredd häckfågel på de flesta håll. Dock saknas den eller är mycket ovanlig längs kusterna i södra Sverige samt på Gotland och Öland. Den förekommer vid alla typer av sötvatten, men verkar föredra måttligt djupa sjöar och dammar med gles förekomst av vattenväxter. Födan utgörs av snäckor, musslor, insektslarver och en del fröer. Knipan häckar i holkar, gamla spillkråkebon eller ihåliga träd.

På hösten flyttar knipan söderut så långt som det behövs för att finna öppet vatten, oftast inte längre ner än till Danmark.

A070 – Storskrake (Mergus merganser)

Storskraken häckar vid klarvattensjöar och vattendrag i så gott som hela landet. Den förekommer även vid kusterna, framför allt ostkusten.

Häckningen sker i holkar eller ihåliga träd, under stenar eller under täta granar som finns i anslutning till någon större fiskrik sjö. I Norrland häckar den även intill större älvar.

Storskraken lever främst av småfisk. I september börjar de olika kullarna slå sig tillsammans i stora flockar. De mest kända samlingsplatserna för storskraken är sjöarna Roxen i Östergötland och Åsnen i Småland där man observerat flockar på uppemot 25 000 individer. Genom en form av kollektivt fiske driver dessa flockar fiskstim in på grunt vatten, för att där lättare komma åt att fisken.

Storskraken flyttar oftast inte mycket längre söderut än att den kan hitta öppet vatten.

Beroende på isförhållanden under vintern kan stora mängder storskrake övervintra i Östersjön.

A085 – Duvhök (Accipiter gentilis)

Duvhöken häckar över hela landet utom på kalfjället. Den häckar uteslutande i barr- eller blandskog från Skåne upp till Norrbotten samt på Öland och Gotland.

Duvhöken är starkt bunden till skog, såväl för jakt som häckning. Arten bygger stora risbon i grova, ofta gamla träd. Under häckningstiden lever duvhökarna i barrskogsområden framför allt av medelstora - stora fåglar, såsom skogshöns, duvor, trastar och kråkfåglar, medan de under vintern till stor del livnar sig på ekorrar. Undersökningar i barrskogsdominerade landskap visar tydligt att duvhöken föredrar att jaga i äldre skog, och undviker yngre bestånd. Den föredrar stora bestånd av gammal skog, där de flesta bytena tas. Den jagar genom att i skydd sitta och spana av terrängen efter byten och de allra flesta attacker utförs direkt från stillasittande.

Flyttande duvhökar övervintrar i jordbruksområden i Syd- och Mellansverige och flyttar ytterst sällan ut ur Sverige söderut. Däremot övervintrar en hel del finska duvhökar i Sverige.

A096 – Tornfalk (Falco tinnunculus)

Tornfalken häckar över hela landet med undantag av Gotland. Den föredrar att häcka i holkar, ihåliga träd och klippavsatser, men den kan även nyttja gamla ruiner eller kyrktorn. Födan utgörs huvudsakligen av möss, sorkar och andra smådjur, men den äter också skalbaggar, gräshoppor, grodor och reptiler. Endast 2% av födan består av fångade småfåglar.

I augusti till oktober flyttar de svenska tornfalkarna till västra och södra Europa, en del även till nordvästra delen av Afrika.

A146 – Mosnäppa (Calidris temminckii)

Mosnäppan häckar framför allt i fjällens björkskogsregion och i videregionens låg- och mellanalpina zon där den i första hand hittas i anslutning till sandiga sjö- och älvstränder med gles vegetation i form av lågvuxna ris. Arten är emellertid mycket mångsidig i sitt val av häckningsplats. Så länge kraven på områden med gles och låg vegetation är uppfylla kan man hitta den i mycket olika miljötyper. Som exempel kan nämnas att mosnäppan tidigare häckat i stor omfattning på slätterängar och betesmarker runt Bottniska viken och längs Torne älv. På de stora myrarna runt Vittangi häckar den på palsliknande torvplatåer med lågvuxen växtlighet i form av lavar och gräs.

Mellanårsvariationen i antalet häckande par varierar kraftigt från område till område beroende på den lokala väderlekssituationen (snömängd) och födotillgång. Boet, en skålformad grop på marken fodrad med växtmaterial, byggs helt öppet eller i låg vegetation. Mosnäppan tillhör de mer långflyttande av våra småvadare. Västliga populationer tillbringar vintern i Sahelområdet och längs kusterna i Västafrika. Mosnäppan ses dessutom regelbundet men i små antal längs Medelhavets stränder under vinterhalvåret.

A153 – Enkelbeckasin (*Gallinago gallinago*)

Enkelbeckasinen häckar vid alla typer av våtmarker, i sankmarker, skogsdiken och på fuktiga hyggen över hela landet. Den ganska djupa bogropen placeras ofta i en tuva och är fodrad med torra strån. Födan utgörs av maskar, insekter, larver och sniglar men också av frön från diverse kärrväxter.

Undantagsvis kan enkelbeckasinen övervintra i södra Sverige, men flertalet fortsätter mot västra eller södra Europa, ibland så långt ner som till norra Afrika.

A155 – Morkulla (*Scolopax rusticola*)

Morkullan häckar i fuktig barr- och lövskog över hela Sverige, men är vanligast i de mellersta delarna. Boet är en grop som bäddas enkelt med till exempel löv eller mossor. Födan utgörs av insekter och maskar.

Morkullan är en flyttfågel som övervintrar i södra Europa.

A162 – Rödbena (*Tringa totanus*)

Rödbenan häckar dels på sankängar och betesmarker vid kusten eller större insjöar från Bohuslän upp till Norrbotten, dels på blötängar eller vid stränder i fjällen och närliggande barrskogsregion från norra Dalarna upp till Torne lappmark. Den finns även på Sydsvenska höglandet och sporadiskt i Norrlands inland.

Ofta är boet dolt i en tuva men inte så sällan kan det ligga helt öppet, särskilt om boet är placerat inne i ett mås-samhälle. Förutom stora öppna områden vill rödbenan ha tillgång till observationsplatser, till exempel stora stenblock eller staketstolpar.

Arten flyttar under juli – september till västra Europa, Medelhavsländerna och norra Afrika.

A164 – Gluttsnäppa (*Tringa nebularia*)

Gluttsnäppan häckar i anslutning till myrar i skogslandskap och förekommer från mellersta Värmland - nordvästra Gästrikland och norrut. Boet är en grund grop på torr mark ofta långt från vattnet. Födan utgörs av insekter, småfisk och kräftdjur.

Höstflyttperioden börjar redan i slutet av juni och pågår till och med september, vilket innebär att många gluttsnäppor befinner sig en ganska kort period i landet. Gluttsnäppan återkommer till häckplatsen i maj från vinterviste i södra Afrika.

A168 – Drillsnäppa (*Actitis hypoleucos*)

Drillsnäppan häckar längs steniga och grusiga stränder, gärna med ett visst sandinslag, längs rinnande vatten och vid näringsfattiga sjöar över hela landet. I Norrland förekommer det även att arten häckar vid fattiga myrtjärnar eller intill större diken längs skogsbilvägar. I fjällen hittar man drillsnäppan i den lågalpina zonens videområden där den häckar i steniga deltaområden, längs bäck- och älvstränder. I Östersjöns skärgårdsområden häckar drillsnäppan längs kala klipp- eller stenstränder på skogsklädda öar och i kustområdena verkar den föredra stränder som gränsar mot täta albestånd.

Boet är en uppkrafsad grop i marken som placeras väl dolt i vegetation, mer sällan kan det även vara placerat på vegetationsfri mark eller inne i strandskog. Födan består av evertebrater, i första hand insekter men även spindlar, mollusker, ringmaskar och kräftdjur, vilka plockas från marken eller i vattenbrynet.

Drillsnäppan övervintrar i tropiska Afrika, de svenska fåglarna huvudsakligen i de västra delarna norr om ekvatorn - mellan Guinea och Nigeria.

A174 – Fjällabb (*Stercorarius longicaudus*)

Fjällabben häckar på fjällhedar, vid sjöar och myrar högt över trädgränsen, från Härjedalen upp till Torne lappmark.

Bona ligger vanligen på krönet av låga åsar bevuxna med lavar och kråkbärsris. Fjällabbens föda utgörs främst av gnagare men även andra smådjur, insekter, fisk och bär. Den är i hög grad beroende av lämlar. Under näringsrika år kan den vara allmän, men under lämmelfattiga år är den sällsynt och kan helt saknas i stora delar av häckningsområdet, särskilt söderut. Fjällabben rövar även byten från tärnor och måsar om sådana häckar i närheten, och den tillgodogör sig gärna avfall vid samernas båtlänningar och lägerplatser. På sensommaren äter den även mycket kråkbär och andra bär på fjällhedarna. Under vintervistelsen på havet livnar den sig som andra labbar av rov och avfall.

Fjällabben övervintrar troligen i Atlanten utanför Västafrika.

A179 – Skrattnås (*Chroicocephalus ridibundus*)

Skrattnåsen häckar vid sjöar, havsvikar och vattendrag, samt på öar och skär vid kusten. Den har en vidsträckt utbredning och saknas endast i fjällkedjan och de inre delarna av Lappland. Arten häckar kolonivis i vassrika sjöar eller näringsrika träsk. Boet byggs ofta på en vattenomfluten tuva av torra vassrör och gräs. Till skillnad mot övriga nås-arter så har skrattnåsen ett mer flexibelt häckande. Ibland händer det exempelvis att en stor koloni plötsligt försvinner för att sedan kanske slå sig ner på ett ställe där det aldrig häckat tidigare.

Arten har anpassat sig väl efter mänsklig kultur, och söker föda på ett opportunistiskt vis på både åkrar, soptippar, vid sjöar, fiskehamnar och i städer.

I slutet på juli eller början på augusti flyttar merparten av skrattnåsarna söderut, en del så långt ner som till Medelhavet.

A182 – Fiskmåsa (Larus canus)

Fiskmåsen häckar vid kuster och inlandsvatten samt lokalt i samhällen och i jordbruksbygd, och förekommer över hela landet. Den häckar ofta på klippfyllor och avsatser eller i någon klippskreva, men även på marken nära något vatten. Ibland övertar fiskmåsen gamla kråkbö, men kan även häcka i exempelvis skorstenar.

Födan är varierad och utgörs bland annat av insekter, maskar, kräftdjur, död fisk, bär, säd och allehanda avfall.

Under hösten flyttar de flesta fiskmåsar söderut, även om många övervintrar där det finns god tillgång på mat och öppet vatten. Flyttningen sker då till Danmark eller längs Hollands och Frankrikes kuster. Svenska fiskmåsar har också under vintern påträffats längs med Norges kuster.

A253 – Hussvala (Delichon urbicum)

Hussvalan häckar oftast i kolonier på byggnader, men även i klippbranter, och förekommer över i stort sett hela landet ända upp i fjällens videbälte. Den häckar framför allt i människans närhet; en betydande andel i tätorter, oftast på flervåningshus, på lagerlokaler eller andra större byggnader. I övrigt häckar den på ladugårdar, uthus, lador och bostadshus på landsbygden, dessutom på vissa typer av broar, i fyrar och så vidare. Häckningar på mer ursprungligt vis förekommer sparsamt, i klippbranter i fjälltrakterna och i kalkbrott.

Hussvalan är social och uppträder i mer eller mindre stora flockar under såväl flyttning som häckning. Även om solitära par förekommer ibland så är smärre kolonier det vanligaste. Boet är en hängande "kupa" som muras med en blandning av blöt lera och fjädrar, växtdelar och liknande på utsidan av byggnader, i nischer och under takutsprång. Leran hämtas i närheten av boet, vid vattensamlingar, stränder, öppna gödselstäder (förr) eller liknande.

Hussvalan födosöker uteslutande i luften där den fångar insekter (särskilt tvåvingar och bladlöss).

Arten övervintrar i Afrika söder om Sahara, enligt svenska återfynd i sydöstra Afrika.

A282 – Ringtrast (*Turdus torquatus*)

Ringtrasten häckar i öppen, klippig terräng och i raviner i fjällkedjan ända upp i fjällens lavbälte. Den förekommer från norra Dalarna till Torne lappmark.

Boet placeras på marken eller lågt i barrträd eller buskar och byggs av kvistar, rötter, gräs och mossa. Ringtrasten äter helst dagmask men även blötdjur, insekter, larver och bär. Svenska ringtrastar övervintrar i Medelhavsområdet.

Arter som omfattas av Art- och habitatdirektivet

1355 – Utter (*Lutra lutra*)

Livsmiljö

Optimala miljöer för utter är vatten som erbjuder riklig tillgång på lättillgänglig föda året runt och som har tillgång till landområden där uttern kan vila ostört och föda upp ungar. Uttern är vintertid beroende av strömmande vatten som ger möjlighet till näringsfångst om sjöarna blir islagda, och besöker ofta öppna kallkällor för att leta efter övervintrande groddjur.

Utterhonors hemområde omfattar ett område på cirka 28 kilometer strandlängd. Vuxna hanar har hemområden med en storlek av omkring 45 kilometer strandlängd. Hanarnas områden varierar i storlek beroende på områdets topografi, individuella egenskaper och närvaron av andra uttrar, speciellt andra hanar. Mellan könen kan hemområden överlappa och en hanes hemområde kan således omfatta en eller flera honors. Nya data indikerar att storleken på utterns hemområde kan vara dubbelt så stort i norra Sverige än som vad som är uppmänt i landets sydligare regioner.

Reproduktion och spridning

För ett livskraftigt bestånd av utter krävs stora områden med mer eller mindre sammanhängande vattensystem. I små vattensystem, som ligger isolerade, blir populationerna mycket sårbara eftersom utbytet av individer försvåras eller uteblir. Ungarna, vanligen 2-4, föds i gryt under senvåren och försommaren. Gryten är belägna i direkt anslutning till vatten. Den vanligaste parningstiden är under senvintern och dräktighetstiden är cirka två månader. Familjegruppen, det vill säga hona med ungar, följs åt i knappt ett år och splittras i samband med brunsten på våren.

Uttern kan, då den uppsöker nytt revir eller partner, förflytta sig långa sträckor. Förmodligen sker förflyttningar på flera tiotals mil, även på land utan anknytning till vatten.

Då uttern rör sig längs vattendrag så simmar den ogärna under broar eller genom trummor. Där fast mark eller en särskild utterpassage saknas väljer uttern därför ofta att passera över vägen, vilket gör att många uttrar dödas i trafiken.

Övrigt

Utterns föda består mestadels av fisk som till exempel lake, simpor och karpfiskar, men även groddjur, kräftor, större insekter, fåglar och mindre däggdjur kan ingå i dieten. Födovallet varierar mellan olika områden och även med årstiden. Sammansättningen av dieten återspeglar den tillgänglighet och förekomst av föda som finns i det område där uttern jagar. En vuxen utter konsumerar cirka 1-1,5 kilo fisk per dag. I Syd- och Mellansverige finns idag uttern företrädesvis i eutrofa vatten med täta bestånd av bland annat vitfisk. Det beror på att miljögiftsbelastningen av fettlösliga ämnen är lägre i eutrofa sjöar jämfört med oligotrofa sjöar.

Naturtyper

3220 – Alpina vattendrag

Beskrivning

Alpina och subalpina vattendrag med naturliga vattenståndsfluktuationer och oftast sten-, grus- eller sandbotten. Vattendynamik, is och annan störning skapar flodbäddar och öppna stränder som kolonieras av strandvegetation bestående av örter och halvris med stort inslag av fjällväxter. Naturtypen förekommer normalt endast ovanför gränsen för sammanhängande barrskog och avgränsas mot land av medelhögvattenlinjen.

För att tolkas som naturtyp bör vattendraget, i huvuddelen av sin sträckning, ej vara avsevärt påverkat av eutrofiering, försurning eller fysisk påverkan (kontinuitet, hydrologi, markanvändning i närmiljö), det vill säga ha dålig eller otillfredsställande status.

Naturtypen avgränsas mot land av medelhögvattenlinjen eftersom strandzonen inom översvämningsområdet är en naturlig del av vattenmiljön och har avgörande betydelse för ekologin i limniska habitat.

Förekomst av örtrik strandvegetation och vedartade fjällväxter som gynnas av störning i form av naturliga vattenståndsvariationer karakteriserar naturtypen. Den karakteristiska vegetationen behöver dock inte förekomma i vattendragets hela sträckning för att tolkas som naturtyp.

Förutsättningar för bevarande

Vattendragets variation gällande bottensubstrat, vegetation och strandstrukturer förutsätter oreglerad vattenföring. Den naturliga vattendynamiken är därmed en förutsättning för att upprätthålla livsmiljön för naturligt förekommande arter.

Fria vandringsvägar i vattendraget såväl som i anslutande vattensystem är en förutsättning för många av naturtypens arter.

Naturliga omgivningar med örtrik vegetation, videarter, fjällbjörk, våtmarker och mader behövs för att upprätthålla livsmiljöer och en naturlig näringsomsättning i naturtypen.

God vattenkvalitet är avgörande för många av naturtypens typiska arter. Normalt har alpina vattendrag näringsfattigt, ofta klart (förutom vid transport av minerogent material nedströms glaciärer eller vid snösmältning), neutralt vatten. Inom ramen för naturtypen förekommer dock flera olika vattenkemiska förhållanden.

Gynnsamt tillstånd/bevarandestatus förutsätter att de typiska arterna inte minskar påtagligt i området respektive på biogeografisk nivå eftersom typiska arter indikerar att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner.

Långsiktigt livskraftiga bestånd av de typiska arterna förutsätter en för naturtypen naturlig artsammansättning utan negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar.

Alpina vattendrag kan vara påverkade av reglering, fragmentering, påverkade närmiljöer, försämrade vattenkvalitet och förekomst av främmande arter. Förhållanden avseende vattenföring, flödesdynamik och vattenkvalitet bör bibehållas eller förbättras och effekterna av fragmentering och annan fysisk påverkan minimeras.

4060 – Alpina rishedar

Fjällhedar ovanför trädgränsen dominerade av mossa, lavar och dvärgvuxen och krypande busk- och risvegetation på såväl kalkfattiga som kalkrika marker. De utgör den karakteristiska vegetationstypen för det alpina området ovanför och norr om fjällbjörkskogen men förekommer även på isolerade fjäll i boreal region. Vegetationen är vanligen påverkad av ett långvarigt renbete.

Hedvegetation förekommer då vattentillgången utgör en begränsande faktor. Naturtypen omfattar allt från mycket tidigt framsmälta eller aldrig snötäckta vindhedar, som ofta drabbas av frosttorka, till sent framsmälta snölegor. Generellt rör det sig om vegetationstyper som får en förkortad växtsäsong.

Svenska undertyper

1. Rishedar på silikatmarker
2. Skarpa och torra hedar (lavhed och vindblottor)
3. Fjällsippedar

4080 – Alpina videbuskmarker

Videbuskdominerade marker ovanför trädgränsen där videbuskar täcker mer än 50 % i ris-, gräs- eller högrötsvegetation. Alpina videbuskmarker förekommer i fjällen i alpin region och på isolerade fjäll i boreal region.

Videbuskmarkerna kan bitvis vara svår genomträngliga och saknar då undervegetation, ibland glesare och då med en vegetation av gräs och örter. Videvegetation förekommer på ställen med visst snöskydd, men inte alltför långvarig. Marken är fuktig med översilning. Naturtypen förekommer på såväl kalkfattiga som kalkrika marker.

När det gäller markförhållanden och krav på fuktighet varierar det mellan de olika typerna. Längs bäckar och deltan är återkommande översvämning eller översilning med näringsrikt vatten en förutsättning för rikare videbuskmarker med högrörter och där de kan breda ut sig över stora arealer. För en mer hedartad vegetation räcker det med hög markfuktighet.

Generellt gynnas naturtypen av ett extensivt renbete, eftersom detta förhindrar etableringen av träd. Bete hjälper också att hålla tillbaka videbuskarna lite, något som gynnar inslagen av örter.

6170 – Alpina kalkgräsmarker

Kalkrika gräsmarker ovanför trädgränsen dominerade av gräs, halvgräs och lågrörter. Floran är mycket artrik, ibland med inslag av exklusiva fjällväxter. Snölegor som gränsar till naturtypen är också inkluderade. Vegetationen är vanligen påverkad av ett långvarigt renbete.

Alpina kalkgräsmarker förekommer bara inom alpin region. Varaktigheten av snötäcket och intensiteten av översilningen respektive markblötans längd differentierar ut de olika typerna som spänner sig från kalkrik gräsmark till extrema snölegor på rikt/kalkrikt underlag.

7140 - Öppna mossar och kärr

Beskrivning

Habitatet är heterogent och omfattar ombrotrofa och minerotrofa, fattiga till intermediära, öppna eller mycket glest trädbevuxna myrar. De myrtyper eller myrelement som kan

inkluderas är plana eller svagt välvda mossar och tillhörande laggkärr, nordlig mosse, plana (topogena) kärr, sluttande (soligena; lutning >3%) kärr - i synnerhet backkärr (lutning >8%) - samt torvbildande mader (sumpkärr). Torvtäcket är normalt minst 30 cm djupt, men kan vara tunnare i unga myrar. Gungflyn, mjukmattegolvet med vanligen mossrik vegetation som på grund av luftvävnad i rotsystemet flyter på vatten eller lös gyttja, inkluderas oavsett torvdjup.

Morfologiska strukturer i torven är sällsynt och utgörs i så fall av mindre tubbildningar. Trädsikt bestående av träd högre än tre meter får inte ha mer än 30% krontäckning.

Två undergrupper kan urskiljas: Svagt välvda mossar samt kärr och gungflyn (kan indelas i fattiga och intermediära för uppföljningen).

Myrens hydrologi och hydrokemi får inte vara starkt generellt påverkad av antropogena ingrepp. Slåtter kan bedrivas. Reversibla, mindre ingrepp som orsakat lokal störning i begränsade delar av myren kan medges.

Förutsättningar för bevarande

För att öppenheten ska kvarstå så förutsätter naturtypen intakta hydrologiska förhållanden och en opåverkad hydrokemi. Detta inkluderar att torv inte oxideras som en följd av antropogena ingrepp utan endast som en eventuell följd av naturliga förändringar. För de limnoga våtmarkerna och maderna inom naturtypen förutsätter det också en naturlig vattenregim i anslutande vattendrag och sjöar.

De hydrologiska och hydrokemiska förhållandena behöver upprätthållas också för att bevara variationen av strukturer/formelement (exempelvis tuvor, höljor, kärrfönster, slukhål, dråg, gungflyn) och olika vegetationstyper som naturligt finns i naturtypen samt motverka negativa vegetationsförändringar och igenväxning orsakad av dränering eller luftburet nedfall av näring.

Den karakteristiska vegetationen och strukturerna är också en förutsättning för många av de typiska arterna som har sin livsmiljö inom naturtypen. Gynnsamt tillstånd/bevarandestatus förutsätter att de typiska arterna inte minskar påtagligt i området respektive på biogeografisk nivå eftersom typiska arter indikerar att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner.

8110 - Silikatrasmarker

Beskrivning

Naturliga rasmarker i alpin region av silikatrika, svårvittrade och näringsfattiga silikatbergarter som granit, gnejs och glimmerskiffer men även gabbro och amfibolit. Serpentin och andra ultrabasiska silikatbergarter räknas dock till kalkrasmarkerna.

Rasmarkerna har bildats på naturlig väg genom erosions- och vittringsprocesser, men kan i enstaka fall förekomma i gamla stenbrott. Lutningen är i representativa rasmarker mer än 30° i minst 20 meter och minst 70 % av ytan ska bestå av block, sten, grus eller annuell vegetation. Hela rasmarken omfattas, från de högt liggande, ofta finmaterialrika delarna till de grovblockiga lägre liggande partierna. Däremot ingår inte det fasta berget ovan eller vid sidan om rasmarken. Typiska silikatrasmarker utgörs av en så kallad talusbildning.

Rasmarker kännetecknas av störningar som ras och snöskred, och domineras därför av ytor som saknar sammanhängande växttäckning av kärlväxter. Artantalet är ofta lågt, och kalkkrävande arter saknas. Florans artsammansättning varierar mellan olika områden beroende på bergartens näringshalt, mikroklimatet samt slutningens lutningsriktning och benägenhet för ras och vittring. Rasmarkerna är oftast mer eller mindre trädlösa (<30% krontäckning av träd) och busklösa. I nedre delen är de dock ofta glest trädbevuxna.

Förutsättningar för bevarande

Den för naturtypen karakteristiska artsammansättningen och variationen är beroende av de strukturer och funktioner som utgör förutsättningarna för naturtypen.

Ren luft är en viktig förutsättning för gynnsam bevarandestatus i silikatrasmarker. För lavar är det ett faktum att luftkvaliteten spelar en stor roll för artsammansättningen och i vilket skick arterna är. Eftersom lavar utgör en viktig andel av arterna i naturtypen är ren luft en viktig faktor för denna naturtyp.

För silikatrasmarker varierar jordtäckningen från tunt jordlager, humusrik grus till grus där ingen av dessa kan hålla mycket fuktighet. Opåverkad hydrologi är därför avgörande för att upprätthålla vegetationen och därmed en förutsättning för gynnsam bevarandestatus för naturtypen. Kraven på hydrologi varierar dock mycket, från krav om översilning eller rörligt markvatten under hela vegetationsperioden, till väldigt lågt behov av vattentillgång.

Fortgående sluttningsprocesser som ras, laviner eller slasklaviner (starkt uppblötta snölaviner) med talusbildning är en förutsättning för naturtypen. I detta ingår måttlig störning (som tramp) för att hindra etablering av ett sammanhängande vegetationstäckning. De övre delarna av rasbranter är ofta viktiga tillhåll för rovfåglar som utnyttjar dessa till att bygga bo, som rastplats eller för att spana efter faror och föda.

Gynnsam bevarandestatus förutsätter ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtypen.

9010 - Taiga

Beskrivning

Naturtypen förekommer i boreal till boreonemoral zon på torr till blöt och näringsfattig till näringsrik mark och innefattar i typfallet produktiv skogsmark. Enstaka områden finns i kontinental region. Trädskiktets krontäckningsgrad är normalt 30-100% och utgörs av gran,

tall, björk, asp, rönn och sälg. Små inslag av andra inhemska trädslag kan förekomma, såsom hägg. Naturtypen innefattar även brandfält och stormfällningar som då kan innebära en lägre krontäckning.

Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog med avseende på egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av till exempel plockhuggning, bete eller naturlig störning. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder, huvudsakligen brand/naturvårdsbränning, i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå om de utgör ett väsentligt värdehöjande komplement. Egenskaper och strukturer som är typiska för naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier. Skogens hydrologi ska inte vara under stark generell påverkan från markavvattning. Näringskrävande örter finns endast undantagsvis. Naturtypen hyser vanligtvis en mängd rödlistade arter som gynnas av lång skoglig kontinuitet, gamla träd, död ved eller brandfält och successionsstadier efter brand.

9040 - Fjällbjörkskog

Naturtypen förekommer i subalpin miljö ovan barrskogsgränsen på mark som är torr till fuktig och näringsfattig till näringsrik. Trädskiktets krontäckningsgrad är 10-100% och fjällbjörk utgör minst 50% av grundytan. Övriga trädslag som kan förekomma är hägg, rönn, sälg, gråal, asp, viden, tall och gran.

Naturtypen ska präglas av fjällbjörk och i typfallet ha en karaktär av skog men innefattar längst i norr ofta även buskmarker. Naturtypen kan indelas i undergrupperna öppen lågväxt fjällbjörkskog med inslag buskmarker respektive slutna och mer högväxt fjällbjörkskog. Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli naturskog eller likna naturskog med avseende på egenskaper och strukturer. Den kan ha påverkats av till exempel plockhuggning, bete eller naturlig störning. Renbete har förekommit och förekommer ofta även idag. Boskapsbete i fjällbjörkskog på fåbodvallar kan förekomma men får anses som mycket ovanligt. Skogen ska vara i ett sent eller i ett relativt sent successionsstadium. Det ska finnas gamla träd och död ved och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Om naturliga störningsprocesser eller skötselåtgärder i syfte att imitera sådana har påverkat området kan även områden i yngre successionsstadier ingå. Egenskaper och strukturer som är typiska för en naturskog finns normalt även i yngre successionsstadier.

Fältskiktet kan variera beroende på jordart, vattentillgång och snötäckets varaktighet. En grov indelning i undergrupper kan göras efter produktiviteten; lavtyp, mosstyp, lågörttyp och högörttyp.

Merparten av fjällbjörkskogen är idag naturskog som påverkas av naturlig dynamik såsom laviner, klimat och väder, renbete samt utbrott av insekter, främst fjällbjörkmätare.

Länsstyrelsen
Norrbotten